

N:o 71.

Af herr **A. Olsson** i Ornakärr m fl., om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ordnande af jordegares och arrendatorers ömsesidiga rättsförhållanden, särskildt i vissa afseenden.*

Under sista årens riksdagar hafva motioner blifvit väckta om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande utarbetning af en tidsenlig *arrendelag*. Dessa motioner hafva under de senare riksdagarne vunnit Andra Kammarens bifall, hvilket manar oss att åter vid denna riksdag väcka en motion i nämnda syfte.

De skäl, som förut blifvit anförda för att visa behöfvet af en tidsenlig arrendelag, hafva icke minskats i antal, utan ökats. Ett nytt skäl har tillkommit deri, att en stor del af Norrlands landtbrukare hafva kommit i en tryckt och svår ställning, sedan trävarubolagen köpt deras hemman för att nedhugga skogarne och öfverlemnad jordbruket på arrende till de förre egarne. Om dessa arrendatorers svåra ställning kan man läsa upprörande berättelser dels i riksdagshandlingarne (se t. ex. Andra Kammarens Prot. 1894, n:o 31, sid. 62), dels i landets större tidningar.

Att vårt lands modernäring är i en tryckt ställning, derom är väl endast en mening. Att till odling tjenlig jord ligger ouppodlad, ja, att till och med odlad ligger obegagnad, hvilken, för så vidt den brukades, kunde föda flitiga och arbetssamma jordbruksarbetare och deras familjer; att många landtbruksarbetare emigrerat, under det andra flyttat till städerna för att der förvärfva sitt dagliga bröd, och att landbruket dermed förlorat behöfliga arbetskrafter; att våra lagar rörande arren-

den äro delvis antiqverade samt otidsenliga, enligt hvad flerfaldiga gånger blifvit erkändt af lagutskottet; allt detta är kända förhållanden och bevisar, hvad som ofta blifvit framhållet, att ett behof förefinnes af lagstifning rörande nämnda sak, och att missförhållanden förefinnas, som af Riksdagen och Kongl. Maj:t böra afhjelpas.

Vi hysa icke den föreställningen, att om blott en rättvis och tidsenlig arrendelag blifver utarbetad och antagen, så afhjelpas också dermed de antydda missförhållandena; men vi föreställa oss, att en sådan lag kan i någon mån befrämja, att jorden intensivare brukas, samt bidra till ett bättre förhållande emellan jordegare och arrendatorer, än hvad som nu på många ställen är förhållandet, enär nuvarande lag om arrende enligt lagutskottets uttryck innehåller endast några »torftiga föreskrifter», föga lämpliga för att bidra till nämnda syfte.

Vi hafva i våra motioner under de sista årens riksdagar anført utdrag ur flera europeiska länders arrendelagar, för att visa, att man i dessa länder sökt genom lagstiftning befrämja den arrenderade jordens ändamålsenliga bruk och skydda såväl jordegare som arrendatorer för orättvisor och ett godtyckligt förfarande emot hvarandra. Vi vilja icke nu åter anföra dessa utdrag. Den som vill läsa dem hänvisa vi till motionerna n:o 59 vid 1893. och n:o 38 vid 1894 års riksdagar.

Att man äfven i Sverige för 70 år sedan insett, hurusom de ännu gällande lagbestämmelserna om arrende äro ofullständiga och delvis olämpliga, finner man af lagkomiténs och gamla lagberedningens »förslag till allmän civillag», utgifvet 1826, hvilket innehåller ett förslag till en ny arrendelag, (jordabalkens 6 kap. om lega.) Äfven om de deri förekommande bestämmelser delvis nu äro föråldrade, torde dock detta förslag kunna tjena till någon ledning vid blifvande lagstiftning i nämnda fråga.

Jemföra vi nämnda lagkomiténs förslag med det kapitel af jordabalken och de spridda stadgar i byggningsbalken i 1734 års lag, hvilka innehålla vår nuvarande lag om arrende, så finner man visserligen i gällande lag några regler lämpade efter de enkla förhållanden, som funnos vid den tid lagen skrefs. Men icke bidrager denna lag till att den arrenderade jorden blifver på ett rationellt sätt brukad. Att det åberopade lagförslaget, om det hade blifvit lag, skulle bidragit till ett bättre brukningssätt af jorden samt främjat rättvisa mellan jordegare och arrendatorer, derom torde icke med skäl kunna vara mer än en mening. Utan att vilja påstå, att detta lagförslag är det bästa som kan framställas, tro vi dock, att det innehåller rättsprinciper, som fortfaran-

de förtjena att påaktas och följas vid utarbetandet af en efter vårt tids förhållanden lämplig och rättvis arrendelag.

Vi anse, att en arrendelag bör, utom andra lagstadganden, innehålla bestämmelser om att arrendevilkoren böra skriftligen uppsättas för att vara förbindande. Vanligtvis upprättas väl numera, sedan skrifkonsten blifvit mera allmän, arrendeafstal af större betydighet skriftligen, men flerstädes i landet lärer ännu den sed vara rådande, att emellan jordegare och innehafvare af smärre hemman några skriftliga arrendekontrakt icke upprättas. Hvilka talrika tvister och olägenheter detta medför, är lätt att tänka sig.

Derjemte bör lagen stadga, att arrendevilkoren böra vara bestämda, så att icke jordegaren på grund af obestämda arrendevilkor må blifva i tillfälle att åläggga arrendatorn ökade utgifter, körslor, arbete etc., icke heller arrendatorn undgå att uppfylla sina åtagna förbindelser.

Vidare bör lagen innehålla bestämmelser, som skydda arrendatorns nyttjanderätt, då han uppfyller sina förbindelser. Hvilken skada det medför för arrendatorns ekonomi, när han utan eget förvållande nödgas afträda egendomen, är lätt att inse. Dessutom medför ett sådant osäkerhetsförhållande rörande nyttjanderätten, att en driftig och arbetsam arrendator icke kan nedlägga det arbete och den kostnad på egendomen, som medför förbättring af densamma.

Slutligen bör lagen innehålla bestämmelse, att de förbättringar, som af en arrendator med jordegarens samtycke verkställas på den arrenderade egendomen, skola för brukaren medföra en skälig ersättning af jordegaren, antingen under arrendetiden eller vid dess upphörande.

Vi äro af den åsigten, att om lagstiftningen följer goda principer och bygger en arrendelag på rättvisa grunder, kunna både jordegares och arrendatorers intressen rättvisligen tillgodoses, och den jord, som bortarrenderas, på ett rationellt sätt brukas, till gagn för fosterlandet.

Som endast Kongl. Maj:t torde kunna ingå i den djupgående och vidtomfattande undersökning och utredning af jordbruksförhållandena, som är nödig för att framlägga för Riksdagen ett för vårt land lämpligt förslag till arrendelag, våga vi med åberopande af ofvan anförda skäl vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, dels under hvilka vilkor arrendator, som med jordegare träffat skriftligt arrendeafstal, må kunna tillförsäkras ej mindre det skydd för

nyttjanderättens bestånd, som är behöfligt, än äfven rätt till ersättning för verkställda förbättringar; dels ock på hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendatorer och jordegare jemväl i öfrigt må på ett betryggande sätt kunna ordnas; samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 25 januari 1895.

Anders Olsson.

Per Truedsson.

Aug. Henricson.

A. G. Gyllensvärd.